

Н. М. ПАВЛЮК

Наталія Михайлівна Павлюк, аспірант Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка»

СКЛАДОВІ ЕЛЕМЕНТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТА ЗАХИСТУ ПРАВА ВЛАСНОСТІ

Становлення правової держави і формування громадянського суспільства в Україні потребує перетворення Національної поліції України на важливого суб'єкта протидії проступкам у сфері власності.

Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта захисту права власності повинен і надалі удосконалюватися. Потребує удосконалення адміністративно-правове регулювання реалізації їхньої компетенції, підвищення ефективності управління різними підрозділами цього правоохоронного органу, усунення роз'єднаності й дублювання в роботі, удосконалення відомчого регулювання їхньої діяльності.

Удосконалення адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта захисту права власності неможливе без теоретичного осмислення його дефініції та складових елементів цієї категорії.

З'ясування елементів адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта захисту права власності було предметом наукових досліджень В. М. Корельського, І. О. Личенко, М. І. Мотузова та інших.

Мета статті полягає в дослідженні складових елементів адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта захисту права власності.

Термін «статус» є відображенням становища, певного стану¹. Цей термін є похідним від латинського слова *status* та означає стан, становище громадянина чи юридичної особи². Деякі автори зазначають, що правовий статус є універсальною категорією, що відбиває особливості правовідносин держави, суспільства, особи, індивідуальні особливості суб'єктів і реальне становище їх у системі багатоманітних суспільних відносин³.

Похідним від цієї категорії є адміністративно-правовий статус як поняття, що характеризує місце суб'єкта в системі суспільного розподілу праці, визначає межі діяльності щодо інших суб'єктів правовідносин, врегульованих адміністративно-правовими нормами⁴.

Цілком слушною є думка, що говорячи про адміністративно-правовий статус Національної поліції, необхідно враховувати специфіку адміністративно-правового статусу його як державного органу⁵. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта захисту права власності – це сукупність адміністративно-правових характеристик цього суб'єкта публічної влади, що визначають його взаємозв'язок із суспільством та державою, зміст його прав, обов'язків, компетенції щодо протидії порушенню права власності, особливості реалізації адміністративно-правових засобів протидії посяганням на права власників, гарантії його функціонування.

Адміністративно-правовий статус Національної поліції як колективного суб'єкта адміністративного права пов'язаний з управлінською діяльністю цієї державної організації, реалізацією нею завдань та функцій держави, можливістю прийняття управлінських рішень та застосування заходів адміністративного примусу від імені держави.

Категорія адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта захисту права власності має специфічні ознаки: 1) відображає його взаємозв'язок із суспільством та державою, його специфіку як колективного суб'єкта адміністративного права; 2) обумовлена змістом компетенції, державно-владних повноважень Національної поліції України щодо забезпечення реалізації права володіти, користуватися та розпоряджатися майном, попередження та припинення посягань у сфері власності, відновлення порушених прав та притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення у цій сфері; 3) зумовлена специфікою нормативно-правового закріплення функцій, організаційної структури цього суб'єкта публічної влади, джерел фінансування, відповідальності та іншими особливостями взаємозв'язку з державою та її апаратом; 4) формується зважаючи на потреби власників та соціально-правові ризики щодо можливих порушень їхніх прав володіти, користуватися та розпоряджатися майном.

З огляду на зазначене, безперечно, адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта захисту права власності має всі ознаки складної, збірної категорії, яка може бути представлена через сукупність елементів, що є специфічними адміністративно-правовими характеристиками цього суб'єкта публічної влади.

Структура адміністративно-правового статусу Національної поліції як суб'єкта захисту права власності включає в себе такі обов'язкові елементи: компетенцію, адміністративну правосуб'єктність та гарантії реалізації повноважень.

Саме компетенція є тим елементом адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта адміністративно-правового захисту права власності, що перетворює систему юридично закріплених, обумовлених підвідомчістю та визначених функціональним призначенням адміністративних прав і обов'язків цього органу держави на мотивовану здатність їх реалізовувати, яка ґрунтується на знаннях, досвіді її працівників, закріплених у законодавстві правових приписах і ustalених у суспільстві етичних, соціальних цінностях, забезпечену можливістю застосування заходів юридичної відповідальності.

Компетенція є важливою характеристикою Національної поліції України як суб'єкта захисту права власності. Вона охоплює повноваження щодо забезпечення правових можливостей власників володіти, користуватися та розпоряджатися майном, попередження й припинення незаконних посягань на права власників та інші права і обов'язки, відображає предмет відання цього суб'єкта публічної влади.

Наступним важливим елементом адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта захисту права власності є її адміністративна правосуб'єктність. Адміністративна правосуб'єктність характеризує здатність суб'єктів бути носіями суб'єктивних прав та юридичних обов'язків⁶. Отже, вона характеризує Національну поліцію України як носія прав та обов'язків щодо захисту правових можливостей у сфері власності.

Слід погодитися, що особливостями такої правосуб'єктності є: а) зовнішня відокремленість, яка характеризується наявністю системотворчих ознак; б) персоніфікація в суспільних відносинах управлінського типу, тобто виступ у вигляді єдиної особи – персони; в) здатність виражати і здійснювати або персоніфіковану волю у відносинах із публічно-владними інституціями, або волю публічно-владних інституцій у процесі адміністративно-правового регулювання суспільних відносин⁷. Важливою ознакою правосуб'єктності Національної поліції України як суб'єкта захисту права власності є наявність організаційної структури, встановленого порядку формування, ліквідації, структури управлінської та правоохоронної діяльності, що дають змогу бути їй носієм державно-владних повноважень.

Наявність чіткої ієрархічної системи органів внутрішніх справ в особі Міністерства внутрішніх справ України, головних управлінь Національної поліції України, відділів, відділень поліції, Департаменту патрульної поліції Національної поліції України, підрозділів патрульної служби Департаменту патрульної поліції Національної поліції України, Департаменту поліції охорони та його структурних підрозділів є важливою запорукою ефективної правоохоронної діяльності, пов'язаної із захистом права власності в Україні.

Реалізується адміністративна правосуб'єктність через адміністративну правоздатність та дієздатність цього суб'єкта публічного управління. Як зазначала І. О. Іерусалімова, адміністративна правоздатність робить більш визначеним місце суб'єкта в будь-якій сфері адміністративно-правових відносин⁸. Адміністративна правоздатність Національної поліції України як суб'єкта захисту права власності конкретизує правовий статус цього суб'єкта публічного управління, відображає можливість володіти комплексом повноважень щодо протидії порушенню права власності, захисту правових можливостей володіти, користуватися та розпоряджатися майном.

Дієздатність пов'язана з визнанням державою за фізичними і юридичними особами можливості в межах, наданих законами, самостійно реалізовувати свої права та обов'язки⁹. Дієздатність Національної поліції України як суб'єкта захисту права власності проявляється через гарантовану державою юридичну можливість реалізовувати надані повноваження щодо протидії порушенню права власності, захисту правових можливостей володіти, користуватися та розпоряджатися майном, інші повноваження у сфері публічного управління та правоохоронній сфері з метою попередження, припинення незаконних посягань на право власності.

Ще одним елементом адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта захисту права власності є адміністративно-правові гарантії забезпечення реалізації повноважень цього органу публічного управління.

Вони є інструментами, спрямованими на практичну реалізацію адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта захисту права власності, унеможливають виникнення перешкод у процесі реалізації їхніх повноважень.

Зміст правових гарантій розкривається за допомогою сукупності норм права, правозастосовної діяльності, яка на них ґрунтується, та індивідуальних юридичних актів, якими ця діяльність фіксується¹⁰. Як слушно зазначає І. О. Личенко, адміністративно-правові гарантії у сфері власності проявляються через зміст адміністративно-правових норм, за допомогою яких здійснюються охорона та захист прав, свобод та законних інтересів громадян у сфері власності, а також систему способів та засобів організаційно-процедурного характеру¹¹.

Адміністративно-правові гарантії забезпечення реалізації повноважень Національної поліції України як суб'єкта захисту права власності є запорукою формування в державі адміністративних правовідносин, пов'язаних з реалізацією засобів захисту права власності. У цьому випадку норми права, правозастосовна діяльність та індивідуальні юридичні акти набувають значення таких гарантій¹². Діяльність Національної поліції України як суб'єкта захисту права власності гарантується Законом України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. № 580-VIII, який формує зміст загальних гарантій функціонування цього держав-

ного органу. Важливими для практичної реалізації адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта захисту права власності є норми постанови Кабінету Міністрів України «Питання функціонування органів поліції охорони як територіальних органів Національної поліції та ліквідації деяких територіальних органів Міністерства внутрішніх справ» від 13 жовтня 2015 р. № 834, постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Національну поліцію» від 28 жовтня 2015 р. № 877, наказу Національної поліції України Про затвердження Положення про Департамент патрульної поліції від 6 листопада 2015 р. № 73, наказу МВС «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції» від 6 листопада 2015 р. № 1376 та багатьох інших нормативно-правових актів.

Зміст адміністративно-правового регулювання стосується порядку функціонування й реалізації державно-владних повноважень щодо захисту права власності, можливості застосування заходів попередження, припинення адміністративних правопорушень у сфері власності, адміністративного примусу з цією метою, права видавати загальнообов'язкові індивідуальні юридичні акти у цій сфері, здійснювати взаємодію з іншими органами влади та громадськістю щодо захисту права власності.

Отже, структура адміністративно-правового статусу Національної поліції як суб'єкта захисту права власності включає в себе такі обов'язкові елементи: компетенцію, адміністративну правосуб'єктність та гарантії реалізації повноважень.

Поліція має здійснювати превентивну, профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень у сфері власності, виявляти причини та умови, що сприяють їхньому вчиненню; вживати заходів з метою виявлення адміністративних правопорушень у сфері власності; припиняти виявлені проступки, вживати заходів, спрямованих на усунення загроз, що виникли внаслідок учинення адміністративного правопорушення, здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймати рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечення їх виконання; доставляти у випадках і порядку, визначених законом, затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні правопорушення, а також здійснювати охорону об'єктів права державної власності у випадках та порядку, визначених законом та іншими нормативно-правовими актами, брати участь у здійсненні державної охорони; а на договірних засадах – охорони фізичних осіб та об'єктів права приватної й комунальної власності.

Удосконалення адміністративно-правової основи правового статусу Національної поліції України як суб'єкта захисту права власності та пошук шляхів підвищення ефективності правозахисної діяльності цього новоствореного органу влади пов'язаний з використанням іноземного досвіду та потребою глибокого аналізу результатів його діяльності.

¹ Словник української мови : в 11 т. / за ред.: І. К. Білодід та ін. – К. : Наукова думка, 1970–1980. – Т. 9, 1978. – С. 405.

² Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. – Ірпінь : ВТФ «Перун», 2003. – С. 1023.

³ Корельский В. М. Теория государства и права / В. М. Корельский, В. Д. Первалова. – М. : НОРМА-ИНФА, 2002. – С. 549.

⁴ Шестаков С. В. Адміністративно-правовий статус працівника міліції : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / С. В. Шестаков / Нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2003. – С. 14.

⁵ Фелик В. І. Особливості адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності / В. І. Фелик // Вісник ХНУВС. – 2016. – № 3 (74). – С. 183.

⁶ Личенко І. О. Захист законних інтересів громадян України у сфері власності: адміністративно-правове дослідження : моногр. / І. О. Личенко. – Л. : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2014. – С. 153.

⁷ Державне управління проблеми адміністративно-правової теорії та практики / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. – К. : Факт, 2003. – С. 112–113.

⁸ Іерусалімова І. О. Адміністративно-правове забезпечення прав і свобод людини та громадянина : навч. посіб. / І. О. Іерусалімова, І. О. Іерусалімов, П. М. Павлик, Ж. В. Удовенко. – К. : Знання, 2007. – С. 5.

⁹ Остапенко О. І. Суб'єкти, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення : навч. посіб. / О. І. Остапенко. – Л., 2009. – С. 65.

¹⁰ Рабинович П. М. Упрочение законности – закономерность социализма. Вопросы теории и методологии исследования / П. М. Рабинович. – Л. : Вища шк. Изд-во при Львов. ун-те, 1975. – С. 237.

¹¹ Личенко І. О. Захист законних інтересів громадян України у сфері власності: адміністративно-правове дослідження : моногр. / І. О. Личенко. – Л. : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2014. – С. 168.

¹² Рудинский Ф. М. Гарантии конституционной свободы совести и атеистическое воспитание / Ф. М. Рудинский // Советское государство и право. – 1983. – № 7. – С. 41.

Резюме

Павлюк Н. М. Складові елементи адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта захисту права власності.

Проаналізовано складові елементи адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта захисту права власності. Встановлено, що удосконалення адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта захисту права власності неможливе без теоретичного осмислення його дефініції та складових елементів цієї категорії. Доведено, що елементами адміністративно-правового статусу Національної поліції як суб'єкта захисту права власності є: компетенція, адміністративна правосуб'єктність та гарантії реалізації повноважень.

Ключові слова: Національна поліція, статус Національної поліції, право власності, адміністративно-правовий захист права власності.

Резюме

Павлюк Н. М. Составляющие элементы административно-правового статуса Национальной полиции Украины как субъекта защиты права собственности.

Проанализированы составляющие элементы административно-правового статуса Национальной полиции Украины как субъекта защиты права собственности. Установлено, что совершенствование административно-правового статуса Национальной полиции Украины как субъекта защиты права собственности невозможно без теоретического осмысления его дефиниции и составляющих элементов этой категории. Доказано, что элементами административно-правового статуса Национальной полиции как субъекта защиты права собственности являются: компетенция, административная правосубъектность и гарантии реализации полномочий.

Ключевые слова: Национальная полиция, статус Национальной полиции, право собственности, административно-правовая защита права собственности.

Summary

Pavliuk N. Administrative and legal status of Ukraine National Police as a subject of property rights protection.

Components of administrative and legal status of the National Police of Ukraine as a subject of property rights protection were analyzed. It is proved that improvement of administrative and legal status of the National Police of Ukraine as a subject of protection of property rights is impossible without theoretical understanding of its definition and elements of this category. It is believed that components of administrative and legal status of the National Police of Ukraine as a subject of property rights protection are the following: competence, administrative and legal entity and authority implementing guarantee.

Key words: National Police, National Police status, law of ownership, administrative – and legal property rights protection.

УДК 342.9

Є. К. ПАНИОТОВ

Євгеній Костянтинівич Паніотів, перший заступник начальника Департаменту Інтерполу та Європолу Національної поліції України, аспірант Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО ЦЕНТРАЛЬНОГО БЮРО ІНТЕРПОЛУ

Національне центральне бюро Інтерполу (далі – НЦБ Інтерполу або НЦБ) – це орган, який має специфічне коло завдань і функцій. Відповідно коло суб'єктів, з якими НЦБ Інтерполу взаємодіє, є достатньо широким, а компетенція цього підрозділу охоплює різні сфери адміністративно-правового регулювання.

Тому для дослідження адміністративно-правових засад діяльності НЦБ Інтерполу ключовим є розгляд саме адміністративно-правових відносин, які виникають за участю цього органу.

У науковій літературі питанням теоретичного визначення адміністративно-правових відносин, а також їх класифікації приділяли увагу багато українських, радянських та іноземних вчених, зокрема Л. Р. Біла-Тіунова, Ю. П. Битяк, З. С. Гладун, Н. В. Дараганова, В. І. Загуменник, Л. В. Єрофєєнко, С. В. Ківалов, А. П. Ключишниченко, М. В. Коваль, В. К. Колпаков, А. П. Коренева, К. М. Костовська, О. В. Кузьменко, М. О. Мацелик, Т. О. Мацелик, Ю. С. Назар, В. В. Новіков, В. В. Проценко, Н. І. Романів, О. П. Савчук, Л. П. Самофалов, В. П. Столбовий, Л. І. Сопільник, В. Д. Сущенко, В. К. Шкарупа, Л. Г. Чистоклетов, О. М. Якуба та ін.

Зокрема, адміністративно-правові відносини визначаються як: суспільні відносини, що урегульовані нормами адміністративного права, учасники яких наділені суб'єктивними правами та юридичними обов'язками в сфері діяльності публічної адміністрації¹; суспільні відносини, врегульовані нормами адміністративного права, суб'єкти яких наділені правами і обов'язками у сфері забезпечення органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, а також у процесі публічного (державного і самоврядного) управління в сферах соціально-економічного й адміністративно-політичного розвитку та охорони громадського порядку²; передбачені нормами адміністративного права суспільні відносини, що виникають у процесі виконавчо-розпорядчої діяльності та адміністрування, в яких сторони виступають як носії певних прав і обов'язків³ тощо.

С. В. Ківалов та Л. Р. Біла особливостями адміністративних правовідносин визначають те, що обов'язковою стороною в них є державний орган або його посадова особа і те, що права і обов'язки сторін цих відносин пов'язані з діяльністю органів державного управління⁴.